RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

ANTİK ÇAĞDA ASYA IV
Pers İmparatorluğu

KARACAN

ANTİK ÇAĞDA ASYA IV Pers İmparatorluğu
7

KARACAN RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

Karacan Yayınları A.Ş. adına sahibi: **ALİ KARACAN**
Sorumlu Genel Yayın Yönetmeni: **ALİ SAYDAM**
Mali Koordinatör: **ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU**
Teknik Koordinatör: **OĞUZ DEMİRCİOĞLU**

Yazı İşleri Müdürü: **ERCAN ALTAZLI**
Yazı İşleri Yardımcısı: **DENİZ DAĞDELEN**
Danışma Kurulu: **Prof. Dr. TAHSİN YAZICI, Doç. Dr. Ali İHSAN GENCER, Doç. Dr. MEHMET ÖZSAİT, Doç. Dr. İSMET MİROĞLU, PAUL MANDRİNİ, ALBERTO CABADO, EUGENİO ZOPPI.**

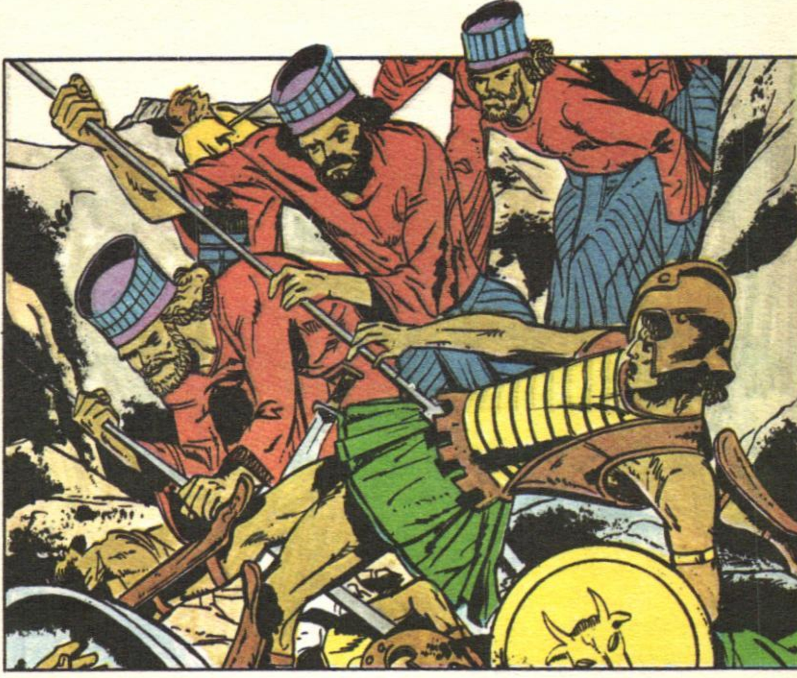
Teknik Yönetmen: **ERTAN GÖKEMRE**
Teknik Müdür: **NURETTİN ÖZAKSEL**
Teknik Müdür Yardımcısı: **M. SABİT UÇUK**
İlan ve Halkla İlişkiler Müdürü: **ESER NOYAN**
Satış Müdürü: **ALİ ALPASLAN**

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 20.2.1984 tarih ve 01771 sayılı kararı ve ek 3.4.1984 tarih ve 2152 sayılı kararı ile ilk 5 sayısı özellikle ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile ortaokul öğrencilerine tavsiye edilmiş olup, bu sayısı da onaya sunulmuştur.

Renk Ayrımı: **ÇALİ GRAFİK**
Baskı: **HÜRRİYET OFSET A.Ş. HALKALI/İSTANBUL**
Kapak Baskısı: **NADİR BASIMEVİ**

Adres: **KARACAN YAYINLARI,** Basın Sarayı, Cağaloğlu/İstanbul
Tel: 527 00 34 - 526 69 00

Fiyatı: 200 TL / Kıbrıs'ta: 250 TL

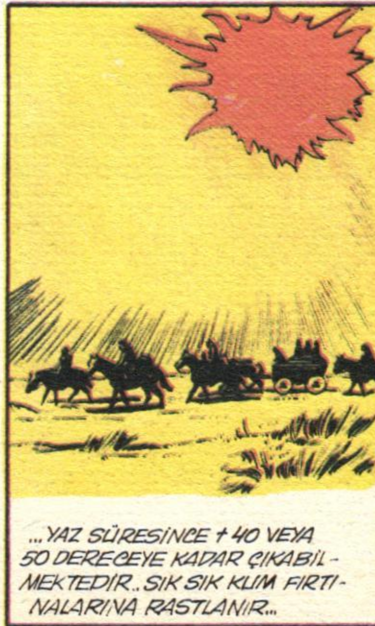
PERS İMPARATORLUĞU

PERS İMPARATORLUĞU

DENİZDEN YÜKSEKLİĞİ
2.000 m. OLAN, 1.500.000
km² YÜZÖLÇÜMÜNDEKİ
İRAN PLATOSU, KUZEY-
DEN **HAZAR** DENİZİ,
GÜNEYDEN **HİNT OKYA-
NUSU**, DOĞUDAN **HİNDİ-
KUŞ**, BATIDAN **ASUR
DAĞLARI** İLE ÇEVRİLİ
OLUP, BÜYÜK BİR BÖLÜMÜ
ÇÖLLERLE KAPLIDIR...

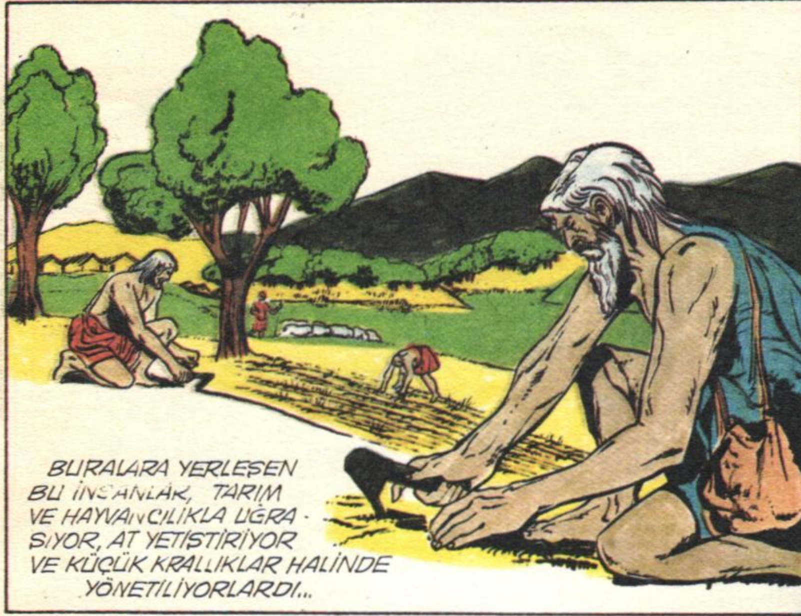

2

M.Ö. III. VE II. BİNDE GÜNEY-BATI İRAN'DA ORTA ASYA KÖKENLİ BİR KAVİM OLAN ELAMLILAR KÜLTÜREL YÖNDEN BÜYÜK ETKİNLİK GÖSTERMİŞLERDİ... M.Ö. II. BİNİN SONLARINDAN M.Ö. 550 YILLARINA KADAR.....

.... İRAN'DA EGEMEN OLAN MEDLER (MATA) DE ÜLKENİN BİRLİĞİ VE BAĞIMSIZLIĞI İÇİN MEZOPOTAMYA'DA MEVCUT DEVLETLERLE MÜCADELE ETTİLER.. M.Ö. 1000 YILLARINA DOĞRU HAZAR DENİZİ VE KAFKASLAR'DAN GELEN HİNT-AVRUPA KÖKENLİ ATLI KAVİMLER (PERSLER) HAYVANLARINA OTLAK ARAMAK AMACIYLA İRAN TOPRAKLARINA GİRDİLER...

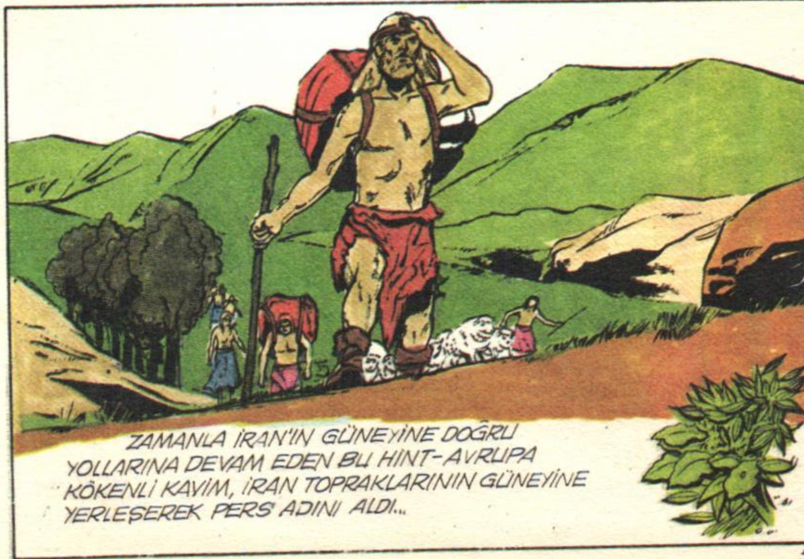
3

BURALARA YERLEŞEN
BU İNSANLAR, TARIM
VE HAYVANCILIKLA UĞRA -
ŞIYOR, AT YETİŞTİRİYOR
VE KÜÇÜK KRALLIKLAR HALİNDE
YÖNETİLİYORLARDI...

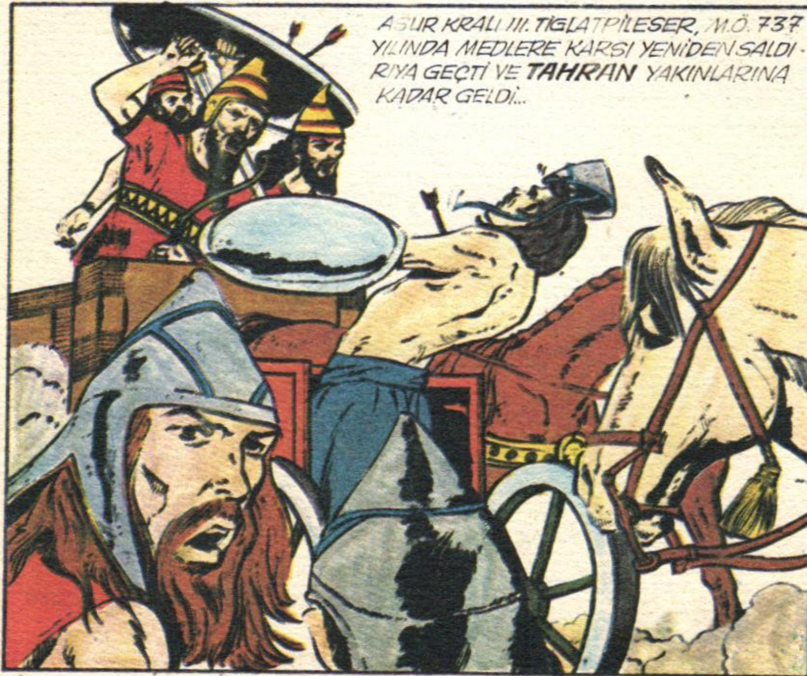

BU DÖNEME AİT İLK TARİHİ BELGE, M.Ö. 837 TARİHİNİ TAŞIR
VE ASUR KRALI III. SALMANASAR'IN, URMİYE GÖLÜ'NÜN
GÜNEYBATISINDAKİ PARSUA'YA YAPTIĞI SEFERLE İLGİLİDİR...

4

AYNI BELGEDE 27 MED PRENSLİĞİNİN ASUR KRALI TARAFINDAN VERGİYE BAĞLANDIKLARI BELİRTİLMEKTEDİR...

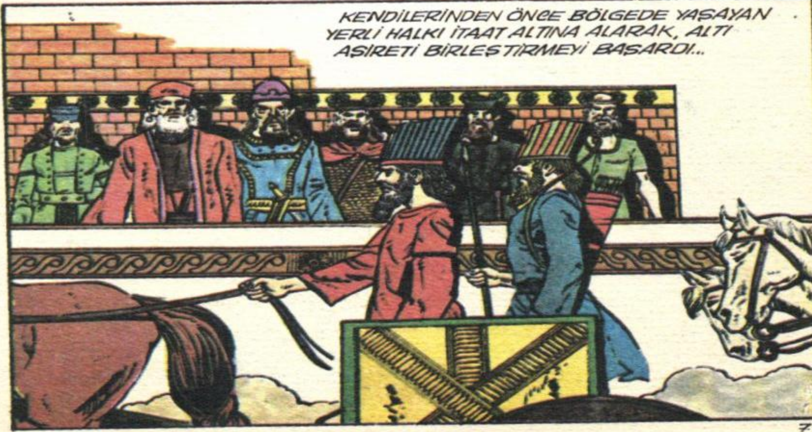

ZAMANLA İRAN'IN GÜNEYİNE DOĞRU YOLLARINA DEVAM EDEN BU HİNT-AVRUPA KÖKENLİ KAVİM, İRAN TOPRAKLARININ GÜNEYİNE YERLEŞEREK PERS ADINI ALDI...
5

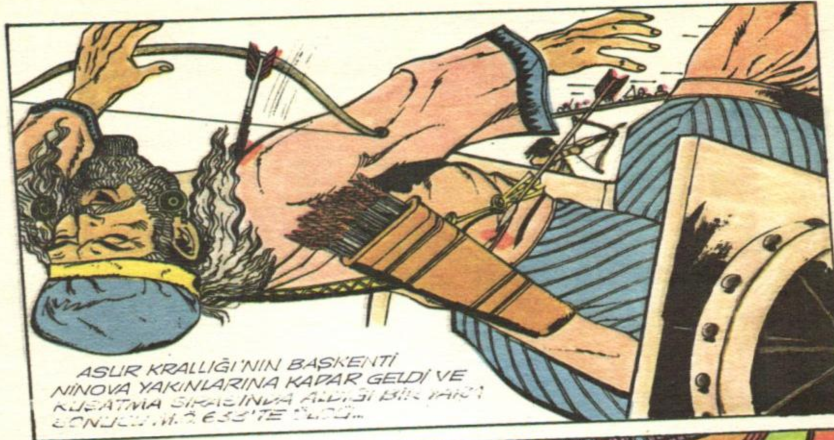

BU ARADA, ASURLULAR BÜTÜN MEZOPOTAMYA'YI ELLERİNE GEÇİREREK MEDLER-LE PERSLERİ HAKİMİYETLERİ ALTINA ALMIŞLAR, EGEMEN-LİKLERİNİ DOĞU AKDENİZ'E VE MISIR'A KADAR UZATMIŞLARDI...

ASUR KRALI III. TIGLATPİLESER, M.Ö. 737 YILINDA MEDLERE KARŞI YENİDEN SALDI-RIYA GEÇTİ VE TAHRAN YAKINLARINA KADAR GELDİ...

6

MED PRENSLİKLERİNİ TEK BİR KRALLIK ALTINDA BİRLEŞTİREN **DEİOKES** (DAYAKKU) M.Ö. 700 YILINDA BAŞKENT **EKBATANA**'YI KURDU...

KENDİLERİNDEN ÖNCE BÖLGEDE YAŞAYAN YERLİ HALKI İTAAT ALTINA ALARAK, ALTI AŞİRETİ BİRLEŞTİRMEYİ BAŞARDI...
7

ASUR KRALLIĞI'NIN BAŞKENTİ NİNOVA YAKINLARINA KADAR GELDİ VE KUŞATMA SIRASINDA ALDIĞI BİR YARA SONUCU M.Ö. 633'TE ÖLDÜ..

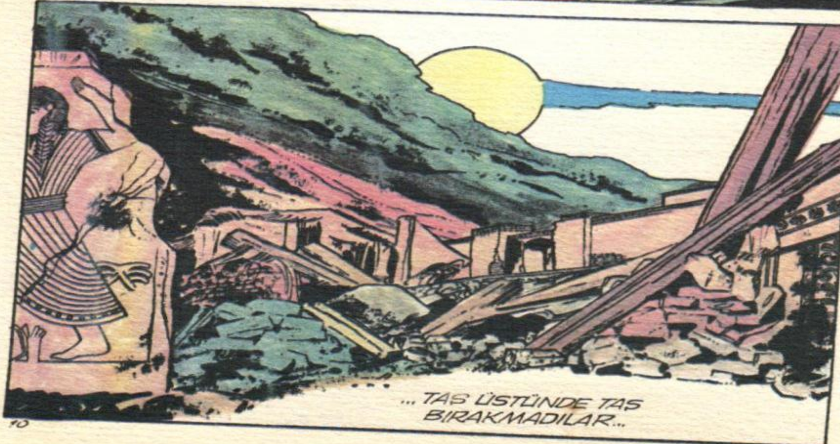

BİRKAÇ YIL SONRA BABİLLİLER VE MEDLER ARASINDA BİR ASKERİ İTTİFAK KURULARAK M.Ö. 612 YILINDA.....
9

ASUR KRALLIĞI M.Ö. VII. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA, ÖZELLİKLE M.Ö. 626 YILINDA BAĞIMSIZLIĞINI KAZANAN II. BABİL DEVLETİNİN (KALDELİLER) DE OLUMSUZ ETKİSİYLE ZAYIF DÜŞTÜ VE BÖLÜNMEYE BAŞLADI...

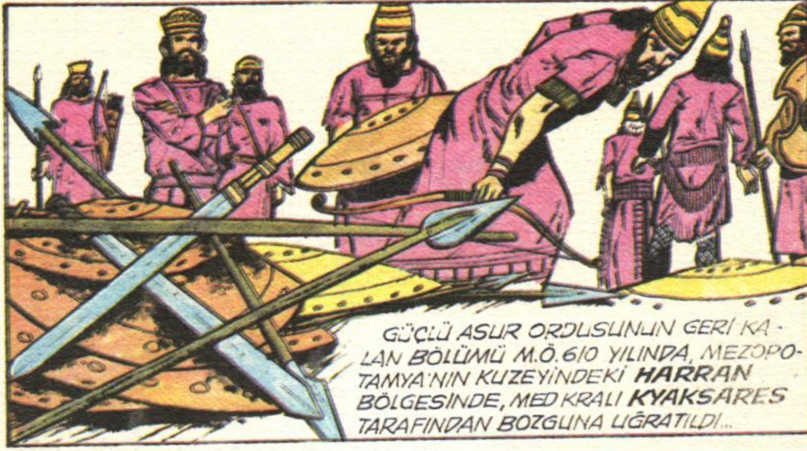

MEZOPOTAMYA'NIN BU DURUMUNDAN YARARLANAN VE BABASI **DEİOKES**'TEN SONRA TAHTA GEÇEN MED KRALI **FRAORTES**, ASUR ÜZERİNE BİR SEFER DÜZENLEDİ...

8

... ASUR TOPRAKLARI İŞGÂL EDİLDİ... BAŞKENTE GİREN DÜŞMAN ORDULARI...

... TAŞ ÜSTÜNDE TAŞ BIRAKMADILAR...

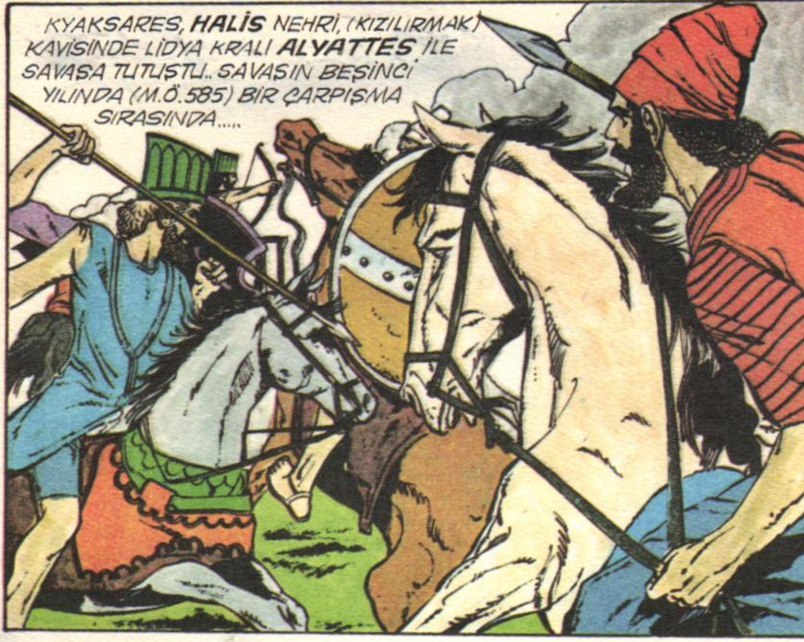
10

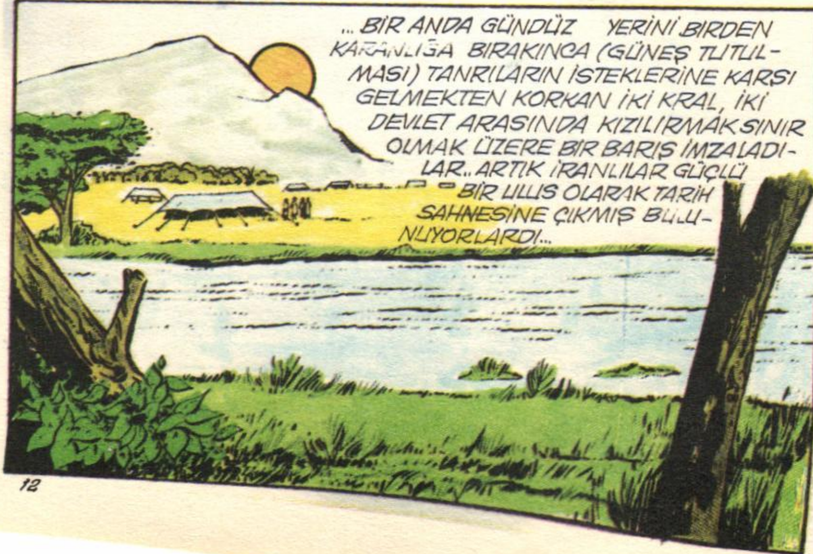

GÜÇLÜ ASUR ORDUSUNUN GERİ KALAN BÖLÜMÜ M.Ö. 610 YILINDA, MEZOPOTAMYA'NIN KUZEYİNDEKİ HARRAN BÖLGESİNDE, MED KRALI KYAKSARES TARAFINDAN BOZGUNA UĞRATILDI...

ASUR'UN İŞGALİNDEN SONRA MEDLER, BOYUNDURUK ALTINDA YAŞAYAN TOPLUM OLMAKTAN ÇIKIP, EGEMEN BİR ULUS HALİNE GELDİLER. KYAKSARES ANADOLU İÇLERİNE YÜRÜDÜ.. BU SIRADA ANADOLU'YA ZENGİN VE UYGAR BİR ULUS OLAN LİDYALILAR HAKİMDİ...

BU HAREKÂT, LİDYALILARLA MEDLERİ KARŞI KARŞIYA GETİRDİ...

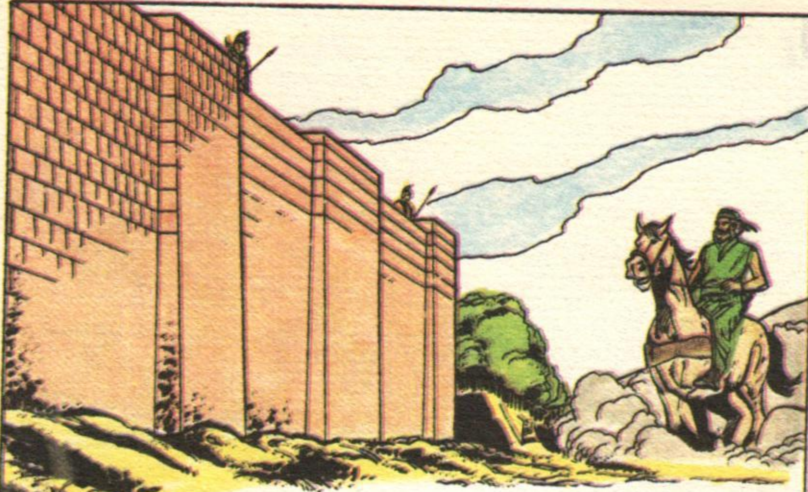
11

KYAKSARES, HALİS NEHRİ, (KIZILIRMAK)
KAVİSİNDE LİDYA KRALI ALYATTES İLE
SAVAŞA TUTUŞTU.. SAVAŞIN BEŞİNCİ
YILINDA (M.Ö.585) BİR ÇARPIŞMA
SIRASINDA.....

... BİR ANDA GÜNDÜZ YERİNİ BİRDEN
KARANLIĞA BIRAKINCA (GÜNEŞ TUTUL-
MASI) TANRILARIN İSTEKLERİNE KARŞI
GELMEKTEN KORKAN İKİ KRAL, İKİ
DEVLET ARASINDA KIZILIRMAK SINIR
OLMAK ÜZERE BİR BARIŞ İMZALADI-
LAR.. ARTIK İRANLILAR GÜÇLÜ
BİR ULUS OLARAK TARİH
SAHNESİNE ÇIKMIŞ BULU-
NUYORLARDI...

PERSLERİN BAŞINDA BULUNAN I.KAMPİS, M.Ö.585-M.Ö.550 YILLARI ARASINDA HÜKÜM SÜRMÜŞ OLAN MED KRALI ASTYAGES'İN (İSTUVEGU) KIZIYLA EVLİYDİ VE AHAİMENİDLERİN SOYUNDAN GELİYORDU.. BU EVLİLİKTEN 558 YILINDA BABASININ YERİNE.....

...TAHTA GEÇECEK OLAN II.KİROS DOĞDU.. KİROS DEVRİNDE BAŞKENT PASARGADAİ'YE TAŞINDI... MEDLERİN BOYUNDURUĞUNDA OLMALARINA RAĞMEN PERSLER, BU DÖNEMDE ELAM KRALLIĞININ EN ESKİ BAŞKENTİ OLAN SUS'U (SUSA) ELLERİNE GEÇİRDİLER...
13

HAVASI, BEREKETLİ TOPRAKLARI VE MEZOPOTAMYA'NIN GÜNEYİNE AÇILAN YOL ÜZERİNDE BULUNMASINDAN DOLAYI SUS ŞEHRİ KISA SÜREDE PERS KRALLIĞI'NIN ÖNEMLİ MERKEZLERİNDEN BİRİ HALİNİ ALDI...

ANCAK SERT İKLİMDE VE ZOR KOŞULLARDA YAŞAMAKTAN KATILAŞMIŞ OLAN BU SAVAŞÇI DAĞ ADAMLARI, YAŞAMLARI BOYUNCA ÜÇ ŞEYİ ÖĞRENİRLERDİ: ATA BİNMEYİ, OK ATMAYI VE DÜRÜST OLMAYI...

14

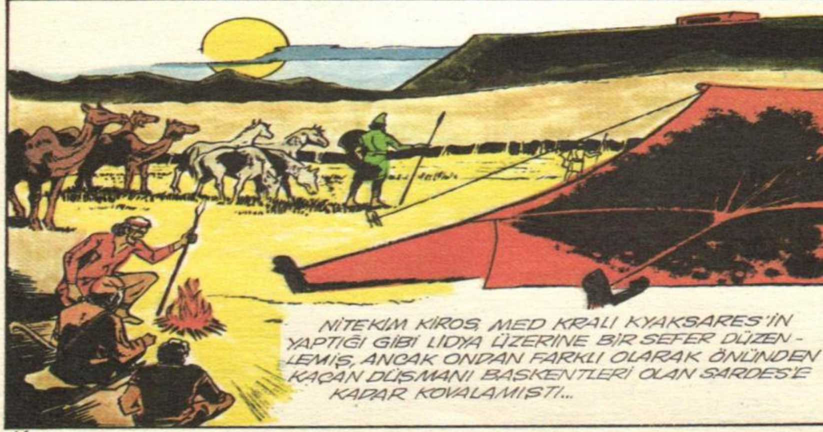

II. KİROS TAHTA GEÇTİK-TEN SONRA MED KRALLI-ĞINI YIKMAYA KARAR VERDİ...

KRAL ASTYAGES'İ YENİK DÜŞÜRMEYE VE BAŞ-KENTLERİ EKBATANA'YI ELE GEÇİRMEYE BİR TEK SA-VAŞ KAFİ GELDİ.. KİROS İKİ KRALLIĞI BİRLEŞTİREREK KENDİSİNİ ÜLKENİN TEK HAKİMİ İLAN ETTİ...
15

"ZAPTEDİLEMEYEN ŞEHİR" UNVA-NINI TAŞIMASINA RAĞMEN SARDES, KUŞATMADAN KISA BİR SÜRE SON-RA, M.Ö. 546 YILINDA TESLİM OLMAK-TAN KURTULAMADI...

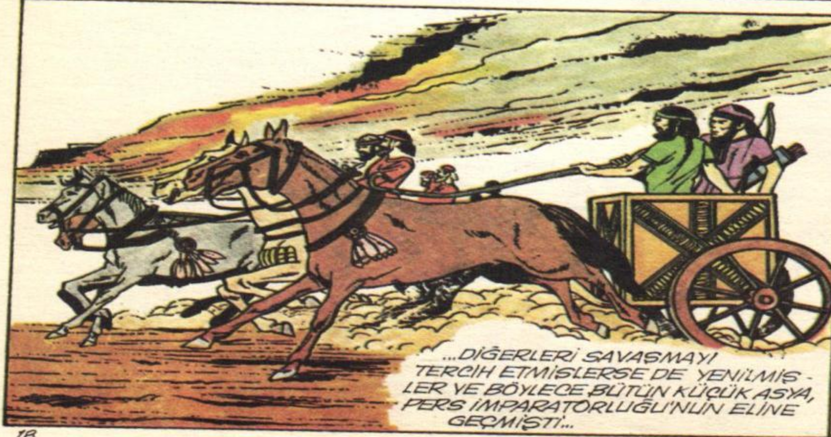

LİDYALILAR BİR TÜR METAL PARA KULLANIYORLARDI VE ÜLKENİN KRALI KREZÜS (KROİSOS) DE DEVRİN EN ZENGİN HÜKÜMDARLARINDAN BİRİ OLARAK KABUL EDİLİRDİ...
17

PERSLERİN BU BAŞARISI, MEDLERİN TARİH SAHNESİNDEN ÇEKİLMELERİ ANLAMINA GELMEMELİDİR.. ZİRA KİROS ÇOK SAYIDA MED İLERİ GELENLERİNİ SARAYINDA TOPLAMIŞ, BÖYLECE MEDLER VE PERSLER TEK VÜCUT HALİNE GELMİŞLERDİ..

NİTEKİM KİROS, MED KRALI KYAKSARES'İN YAPTIĞI GİBİ LİDYA ÜZERİNE BİR SEFER DÜZENLEMİŞ, ANCAK ONDAN FARKLI OLARAK ÖNÜNDEN KAÇAN DÜŞMANI BAŞKENTLERİ OLAN SARDES'E KADAR KOVALAMIŞTI...
16

KREZÜS, EGE DENİZİ KIYILARI VE ANADOLU YARIMADASINDA KURULAN ÇOK SAYIDAKİ BAĞIMSIZ KÜÇÜK ŞEHİR DEVLETİNİ VERGİYE BAĞLAMIŞTIR...

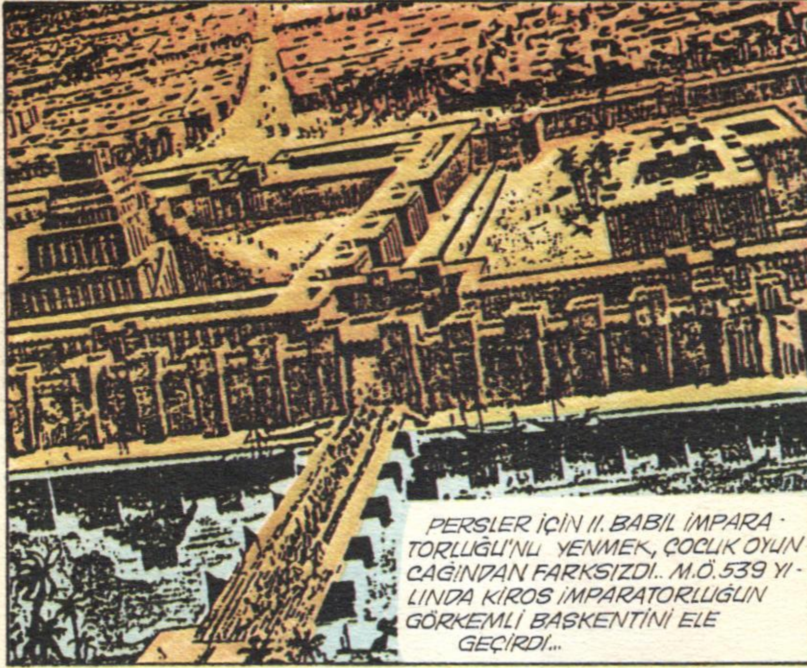

KİROS İSE ANLAŞMA TEKLİF ETTİĞİ KENTLERDEN YALNIZ MİLETOS'TAN OLUMLU BİR CEVAP ALABİLMİŞ.....

...DİĞERLERİ SAVAŞMAYI TERCİH ETMİŞLERSE DE YENİLMİŞLER VE BÖYLECE BÜTÜN KÜÇÜK ASYA, PERS İMPARATORLUĞU'NUN ELİNE GEÇMİŞTİ...
18

KİROS, ADI GEÇEN BÖLGEYİ EGEMENLİĞİ ALTINA ALDIKTAN SONRA, İRAN'IN DOĞUSUNA YÖNELDİ VE HİNDİSTAN SINIRINA KADAR OLAN BÜTÜN BÖLGELERİ KENDİ TOPRAKLARINA KATTI...

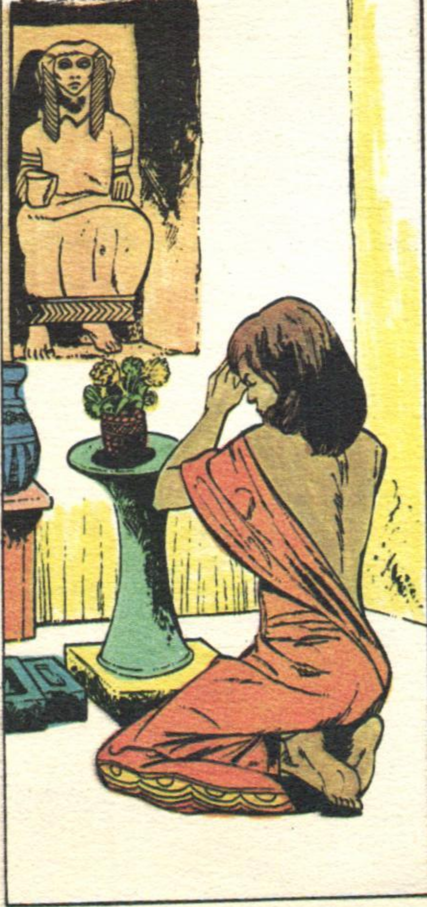

BU DÖNEMDE BABİL KRALLIĞI'NIN ELİNDE BULUNAN ŞEHİR ÖZELLİKLE KRAL NABONİD'İN DİNİ REFORMLARINA KARŞI ÇIKAN RAHİPLERİN AYAKLANMA-LARI NEDENİYLE ZOR GÜNLER GEÇİRMEKTEYDİ...

19

PERSLER İÇİN II. BABIL İMPARA-
TORLUĞU'NU YENMEK, ÇOCUK OYUN-
CAĞINDAN FARKSIZDI.. M.Ö.539 YI-
LINDA KİROS İMPARATORLUĞUN
GÖRKEMLİ BAŞKENTİNİ ELE
GEÇİRDİ...

BABİL'İN ALINMASINDA AMAÇ
YALNIZCA ORTA VE GÜNEY MEZOPOTAM-
YA'YI KONTROL ALTINA ALMAK DEĞİL,
ONUN EGEMENLİĞİ ALTINDAKİ SURİYE,
FİLİSTİN VE FENİKE'Yİ DE ELE GEÇİRMEK-
Tİ.. İMPARATORLUĞUN GÜÇLÜ DONANMA-
SI DA BÖYLELİKLE PERSLERİN ELİNE
GEÇMİŞ OLUYORDU...

20

KİROS SALTANATI SIRASINDA GERÇEKTEN İLGİNÇ YÖNETİM BİÇİMLERİ UYGULAMIŞTIR.. ŞÖYLE Kİ; EGEMENLİĞİ ALTINDAKİ ULUSLARIN İNANÇLARINA VE TANRILARINA SAYGI GÖSTERMİŞ,....

....ÇOĞU KEZ DE YEREL YÖNETİCİLERİ, MERKEZİ OTORİTEYE BAĞLI OLARAK KENDİ YERLERİNDE BIRAKMIŞTIR.. AYNI ŞEKİLDE LİDYA'NIN SABIK KRALI KREZÜS, KİROS'UN DANIŞMANLIĞINA GETİRİLMİŞTİR...
21

KALDE VE ASUR İSTİLALARI SONUCU
MEZOPOTAMYA'DAN SÜRÜLMÜŞ OLAN
BİNLERCE KİŞİ TAPINAKLARINDAN YAĞMA-
LANAN EŞYALARI DA GERİ VERİLEREK
PERSLER TARAFINDAN MEMLEKETLERİNE GERİ
GÖNDERİLMİŞLERDİR...

İMPARATORLUĞUN HAKİMİYETİNİ KABUL
EDEN ULUSLARA KARŞI PERSLER DAİMA
HOŞGÖRÜLÜ VE İYİ DAVRANMIŞLAR, BUNA
KARŞILIK BUNU REDDEDENLERE KARŞI
UYGULADIKLARI BASKI DA KORKUNÇ
OLMUŞTUR...

22

YUNANLILARIN GÖZÜN-
DE BÜYÜK İSKENDER'E KADAR
ÖRNEK BİR DEVLET ADAMI VE
KOMUTAN OLAN KİROS, HAZAR
DENİZİ'NİN DOĞUSUNDAKİ
BOZKIRLARDAN İMPARATORLU-
ĞUN SINIRLARINA DOĞRU SÜREK-
Lİ AKINLAR DÜZENLEYEN MASSA-
GETESLERLE (SAKALAR) YAPTIĞI
BİR SAVAŞ SIRASINDA:...

...AŞAĞI OKSUS (AMUDERYA) NEH-
Rİ VADİSİNDE M.Ö. 529 YILINDA HA-
YATINI KAYBETTİ... YERİNE GEÇEN
OĞLU II. KAMBİZES (KAMBUZYA)
HAKKINDA ALKOLİK VE HASTA RUH-
LU BİRİ OLDUĞU KONUSUNDA BİR
RİVAYET VARDIR...

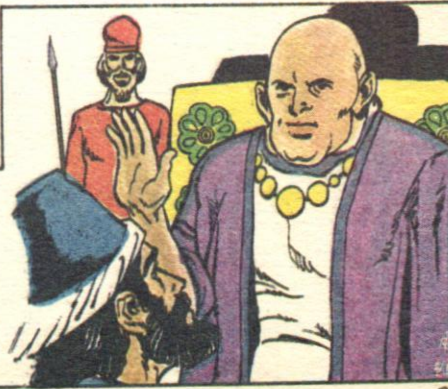

ANCAK TARİHÇİLER
KENDİSİNİN USTA BİR SAVAŞÇI
OLDUĞUNU YAZARLAR...
23

M.Ö. 525 YILINDA KAMBİZES,
DOĞU'NUN EN ESKİ.....

.... İMPARATORLUKLARINDAN BİRİ OLAN
MISIR'A BİR SEFER DÜZENLEDİ...

24

BU SEFERE, İMPARATORLU-
ĞA BAĞLI SAMOS ADASINDAN
DA YUNANLI SAVAŞÇILARIN
KATILDIĞI SANILMAKTADIR...

II. KAMBİZES MISIR'DA
BULUNDUĞU SIRADA GAV-
MATA ADLI BİR DİN ADAMI,
ÖLDÜRÜLEN PRENS
SMERDİS OLDUĞUNU İLERİ
SÜREREK İKTİDARI ELE
GEÇİRDİ...
25

DARBE, GÜCÜNÜ, YÖNETİMDE SOYLULARIN YERİNE GEÇMEYİ PLÂNLAYAN BİR GRUP DİN ADAMI İLE BAZI VERGİLERİN KALDIRILMASI SAYESİNDE, HALKIN DESTEĞİNDEN ALIYORDU...
KAMBİZES DARBEYİ ÖĞRENİR ÖĞRENMEZ GERİ DÖNMEK ÜZERE YOLA ÇIKTI...
26

ANCAK YOLDA YAKALANDIĞI BİR HASTALIKTAN KURTULAMADI (M.Ö. 522)

PERS İMPARATORLUĞU BİRKAÇ AY UĞRADIĞI SALDIRILARLA SARSILDI.. SOYLULAR, DÜZENBAZ BİR KİŞİ OLAN SAHTE KRAL SMERDİS'E KARŞI HAREKETE GEÇTİLER...
HAREKETE GEÇEN YEDİ SOYLUNUN BAŞINDA AHAİMENİDLERLE UZAKTAN AKRABA OLAN DARİUS (DAREİOS) BULUNUYORDU...
27

SOYLULAR
KISA SÜREDE
YÖNETİMİ ELLERİNE
GEÇİRDİLER VE GAV-
MATA'YI DARIUS BİZZAT
KENDİSİ ÖLDÜRDÜ...

PASARGADAİ'DE TAÇ GİYEN
DARIUS'U (M.Ö.522-486) İÇ,
KARIŞIKLIKLARDAN YARARLA-
NARAK AYAKLANAN EYALETLER-
DEKİ (SATRAPLIKLARDAKİ) KAR-
GAŞAYI SÜKUNETE KAVUŞTUR-
MAK BEKLİYORDU...

28

ELAM, BABİL,
ASUR, MISIR VE MEDYA DAHİL
BÜTÜN ÖTEKİ SATRAPLIKLAR,
MERKEZİ İDAREYE BAŞKAL-
DIRMIŞLARDI...

DARİUS SÜRATLİ VE KA-
RARLI BİR POLİTİKA İZLEYE-
REK İSYANI KISA SÜREDE
BASTIRDI.. BÜTÜN BUNLAR
İÇİN BİR YILDAN Bİ-
RAZ FAZLA BİR
SÜRE YETERLİ
OLMUŞTU...
29

PERSLERİN EGEMEN OLDUKLARI TOPRAKLAR GENİŞ SATRAPLIKLARA (EYALET) BÖLÜNDÜ... 20'DEN FAZLA SATRAPLIKTA ORTALAMA 40 MİLYON KİŞİ YAŞIYORDU...

30

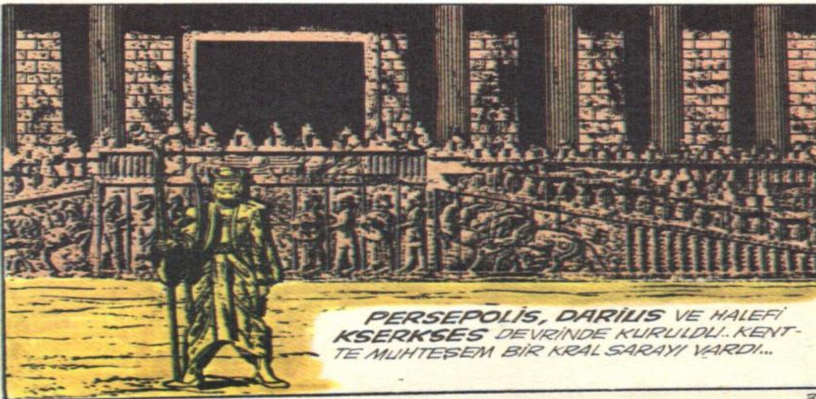

8.42 GRAM AĞIRLIĞINDAKİ DAREİKOS ADLI ALTIN PARANIN ÜZERİNDE DİZ ÇÖKEREK OK ATAN KRALIN TASVİRİ VARDI.. GÜMÜŞ SİKKELER İSE 15 GRAM AĞIRLIĞINDAYDI...

31

33

BELLİ BAŞLI YOLLARIN ÜZERİNDE, HER 20 KİLOMETREDE BİR, YOLCULARIN DİNLENE-BİLMELERİ İÇİN BİR HAN VE KRALİYET HABERCİLERİNİN AT DEĞİŞTİRDİĞİ BİR AHIR MEVCUTTU...

EN HIZLI HABERCİLER, LİD-YA'NIN SARDES, ELAM'IN SUS ŞEHİRLERİ ARASINDA-Kİ 2.000 Km. LİK MESAFEYİ ON GÜNDE ALIRLARDI..

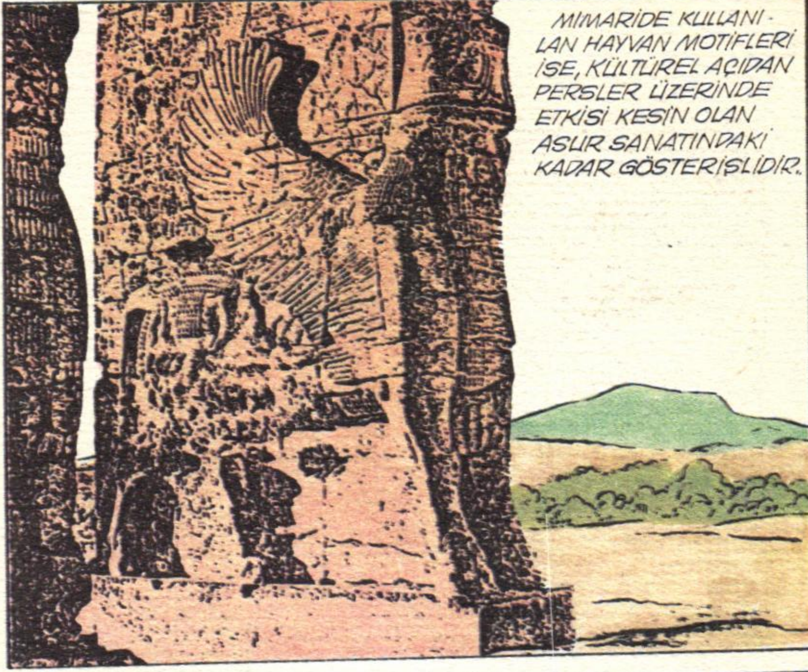

SUS, ZAMAN ZAMAN PERS-LER TARAFINDAN İMPARATOR-LUK MERKEZİ OLARAK KULLA-NILDI..

32

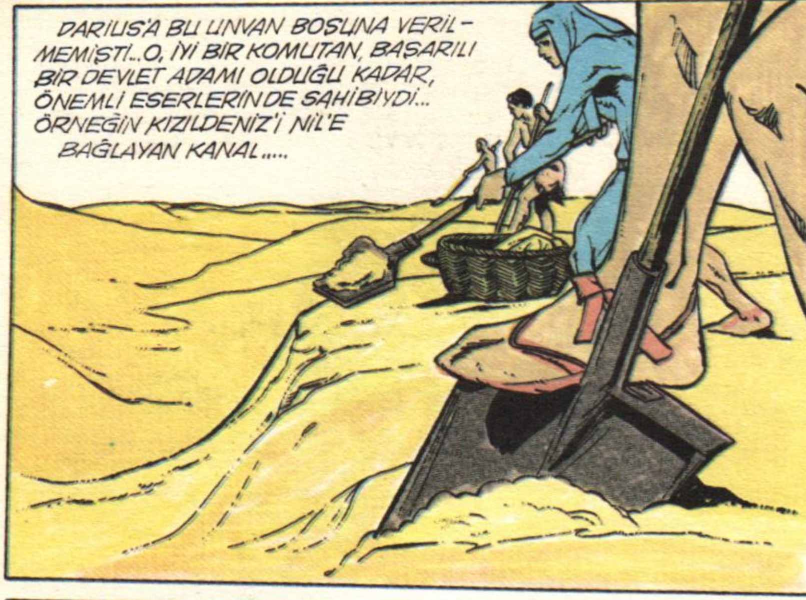

SARAYIN İNŞASI İÇİN PERS VE MED-LERİN YANI SIRA, BABİLLİLER, MISIR-LILAR VE YUNANLI-LAR DA EMEK SAR-FETMİŞLERDİ..

SARAYIN DUVARLARINDAKİ ALÇAK KABARTMALAR, İMPARATORLUĞUN ÇEŞİTLİ BÖLGELERİNDEKİ İNSAN TİPLERİNİ, BÜYÜK BİR USTALIKLA SERGİLEMEKTEDİR...

34

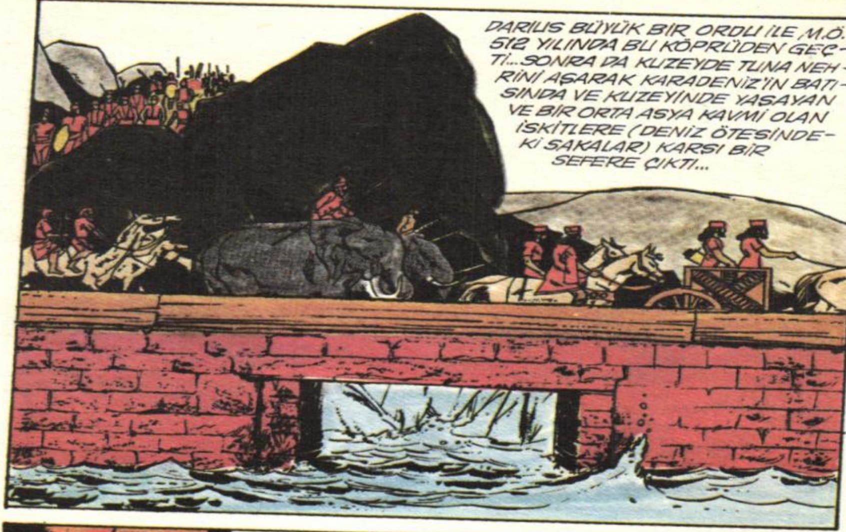

MİMARİDE KULLANI-
LAN HAYVAN MOTİFLERİ
İSE, KÜLTÜREL AÇIDAN
PERSLER ÜZERİNDE
ETKİSİ KESİN OLAN
ASUR SANATINDAKİ
KADAR GÖSTERİŞLİDİR.

HÜKÜMDARA
"KRALLARIN KRALI" UNVA-
NINI KAZANDIRAN BU İMPA-
RATORLUK, İDARİ VE ASKERİ
TEŞKİLAT YÖNÜNDEN İLKÇA-
ĞIN EN GÜÇLÜ DEVLETLERİN-
DEN BİRİ OLMUŞTUR...
35

DARIUS'A BU UNVAN BOŞUNA VERİLMEMİŞTİ...O, İYİ BİR KOMUTAN, BAŞARILI BİR DEVLET ADAMI OLDUĞU KADAR, ÖNEMLİ ESERLERİN DE SAHİBİYDİ... ÖRNEĞİN KIZILDENİZ'İ NİL'E BAĞLAYAN KANAL.....

.... VE BATI SEFERİ SIRASINDA ORDUSUNUN ASYA'DAN AVRUPA'YA GEÇEBİLMESİ İÇİN İSTANBUL BOĞAZI'NA GEMİLERDEN KURULAN KÖPRÜ, ONUN ESERİDİR...

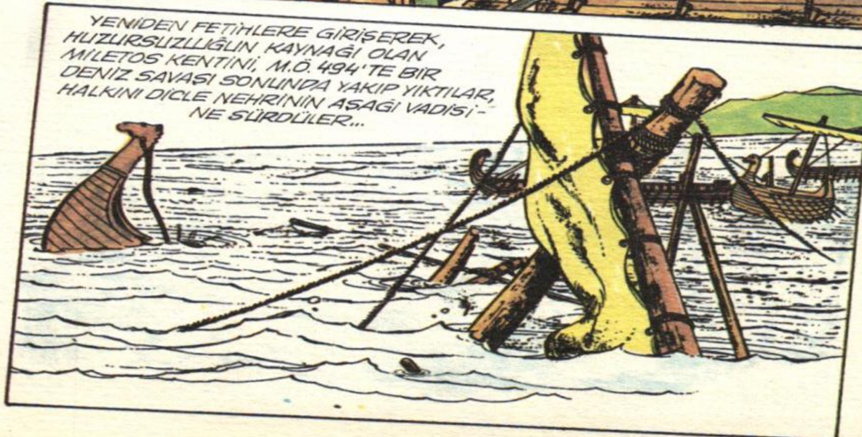
36

DARIUS BÜYÜK BİR ORDU İLE M.Ö. 512 YILINDA BU KÖPRÜDEN GEÇTİ... SONRA DA KUZEYDE TUNA NEHRİNİ AŞARAK KARADENİZ'İN BATISINDA VE KUZEYİNDE YAŞAYAN VE BİR ORTA ASYA KAVMİ OLAN İSKİTLERE (DENİZ ÖTESİNDEKİ SAKALAR) KARŞI BİR SEFERE ÇIKTI...

DARIUS GERİ ÇEKİLME (VUR-KAÇ) HAREKÂTI İZLEYEN İSKİTLER KARŞISINDA BAŞARILI OLAMADI VE HERODOTES'TEN ÖĞRENDİĞİMİZE GÖRE ORDUSUNUN ÖNEMLİ BİR KISMINI KAYBETTİ... ONUN KAZANCI YALNIZCA TRAKYA'NIN BAZI BÖLGELERİNİ ELE GEÇİRMESİYDİ... BURADAN YUNANİSTAN'DAKİ OLAYLARI DAHA YAKINDAN İZLEYEBİLECEKTİ...

37

ANCAK PERSLER DE BOŞ DURMUYORLARDI.. FENİKELİLERİN DONANMASININ EŞLİĞİNDE BÜYÜK BİR ASKERİ KARA VE DENİZ HAREKÂTINI BAŞLATTILAR...

YENİDEN FETİHLERE GİRİŞEREK, HUZURSUZLUĞUN KAYNAĞI OLAN MİLETOS KENTİNİ, M.Ö. 494'TE BİR DENİZ SAVAŞI SONUNDA YAKIP YIKTILAR, HALKINI DİCLE NEHRİNİN AŞAĞI VADİSİNE SÜRDÜLER...

39

M.Ö. 500 YILINA DOĞRU BATI ANADOLU'DA YAŞAYAN İYONYALILAR, PERSLERE BAŞ KALDIRARAK LİDYA'YI İŞGAL ETTİLER VE SARDES KENTİNİ YAKIP YIKTILAR...

BU İLK BAŞARISI, DİĞER YUNAN SİTELERİNİ DE PERS BOYUNDURUĞUNDAN KURTULMAK İÇİN HAREKETE GEÇİRDİ... KARYALILAR....

...LİKYALILAR VE KIBRISLILAR BİRLEŞEREK BÖLGEDE İMPARATORLUĞUN GÜCÜNÜ ZAYIFLATMAYA BAŞLADILAR...

38

EYALETLERDE YENİDEN KURULAN BU ÜSTÜNLÜK, BİR YUNAN SİTESİ OLAN ATİNA, İYONYA'DAKİ İSYANLARI KÖRÜKLEDİĞİ MÜDDETÇE SÜREKLİ OLAMAYACAKTI...

PERSLER EGE DENİZİ'NİN KUZEYİNDE BİR DİZİ ASKERİ HAREKÂTLA ÜSTÜNLÜKLERİNİ KABUL ETTİRDİKTEN SONRA M.Ö. 490 YILINDA GEMİLERE ATLAYARAK 25.000 KİŞİLİK BİR ORDUYLA ATİNA ÜZERİNE YÜRÜDÜLER...

40

ÖNCE İYONYALILARA YARDIM EDEN NAKSOS VE EUBOIA (EĞRİBOZ) ADALARININ HALKI CEZALANDIRILDI...

BU ARADA FARKLI DİNLERE OLAN GELENEKSEL SAYGILARININ BİR İFADESİ OLARAK KUTSAL DELOS ADASINDA KONAKLAYAN PERSLER, TANRI APOLLON'UN TAPINAĞINI ZİYARET EDEREK.....

...SAYGILARINI DİLE GETİRDİLER...
...VE NİHAYET PERS DONANMASI YUNANİSTAN'A DOĞRU YOLA KOYULDU...

41

KRALLAR KRALININ ORDUSU, ATİNA'YA 30 KİLOMETRE UZAKLIKTA, ATTİKA'NIN DOĞU KIYILARINDA KARAYA ÇIKTI...
42

YUNANLI KOMUTAN MİLTİADES, DÜŞMANI ATİNA DIŞINDA KARŞILAMAKTAN YANAYDI.. İKİ ORDU MARATON OVASINDA KARŞILAŞTILAR... (M.Ö. 490)

PERSLERİN CESARETİ VE SAYICA ÜSTÜN OLMALARI, SAVAŞI KAZANMALARINA YETMEDİ.. SAVAŞ TEÇHİZATIYLA MÜKEMMEL BİR ŞEKİLDE DONATILMIŞ OLAN YUNAN PİYADELERİ.....

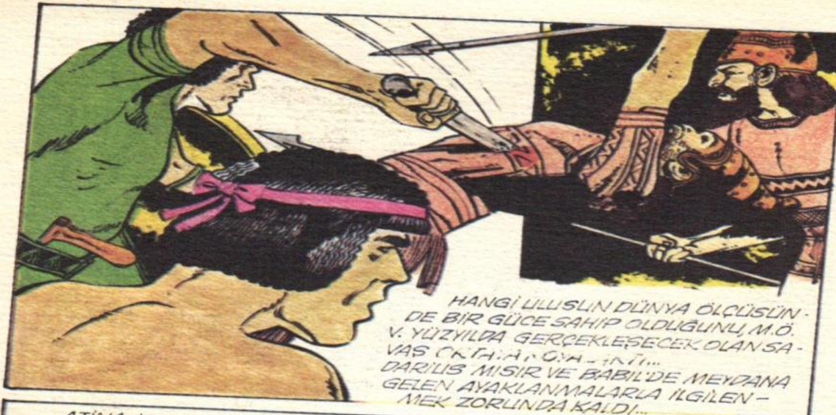

...O DEVRİN EN GÜÇLÜ SAVAŞÇILARI OLDUKLARINI İSPATLADILAR VE PERS ORDUSU AĞIR KAYIPLAR VEREREK ÇEKİLMEK ZORUNDA KALDI...
43

MARATON SAVAŞI, PERSLERLE YUNANLILAR ARASINDAKİ ANLAŞMAZLIĞA BİR ÇÖZÜM GETİREMEDEN SONA ERDİ...

PERSLER YENİLMELERİNE VE 6.000 ASKER KAYBETMELERİNE RAĞMEN, ATİNA'NIN ÖNÜNDE BOYUN EĞMEMİŞ, AKSİNE EGE DENİZİ'NİN KUZEYİ İLE DOĞU AKDENİZ'DE YENİDEN HAKİMİYET KURMUŞLARDI...
45

ZAFER YUNANLILARINDI.
PERSLER ORDUNUN GERİ
KALAN 3/4'LÜK BÖLÜMÜNÜ
GEMİLERE DÖNDÜRMEYİ
BAŞARDILAR...

DONANMA, ATTİKA'NIN GÜNEY SAHİ-
Lİ BOYUNCA YOL ALARAK, ATİNA'NIN
BATISINDA DEMİRLEDİ...
44

HANGİ ULUSUN DÜNYA ÖLÇÜSÜN-
DE BİR GÜCE SAHİP OLDUĞUNU, M.Ö.
V. YÜZYILDA GERÇEKLEŞECEK OLAN SA-
VAŞ
DARIUS MISIR VE BABİL'DE MEYDANA
GELEN AYAKLANMALARLA İLGİLEN-
MEK ZORUNDA KALDI...

ATİNA İSE ÇEŞİTLİ İÇ KARIŞIKLIKLARLA
UĞRAŞTI VE BU DURUM YUNAN SİTELE-
RİNİN ORTAK DÜŞMANA KARŞI BİRLEŞ-
MELERİNİ BİR SÜRE ERTELEDİ...
46

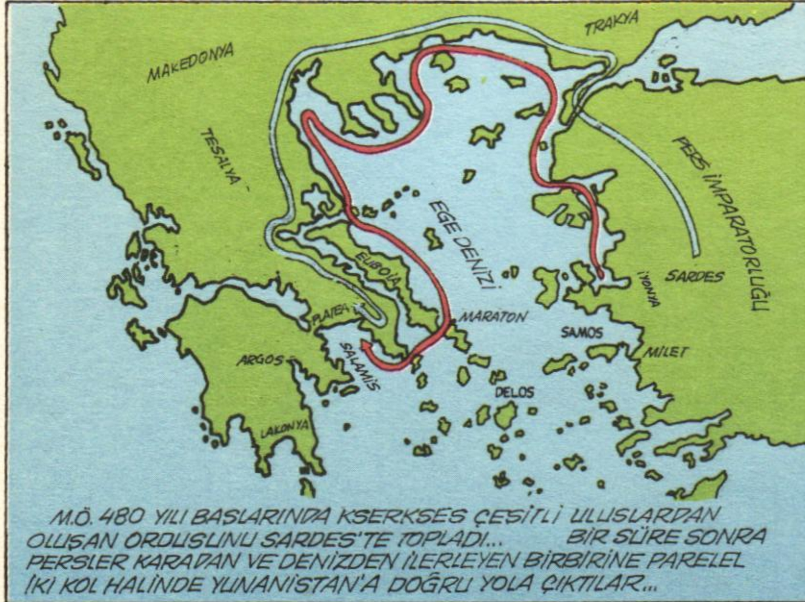

M.Ö. 486'DA ÖLEN DARIUS'UN YERİNE OĞLU KSERKSES BAŞA GEÇTİ.. KENDİSİNE BÜYÜK BİR İMPARATORLUK MİRAS KALAN KSERKSES'İ YUNANLILARLA YARIM KALMIŞ OLAN MÜCADELE BEKLİYORDU...

İSYANLARI BASTIRAN YENİ HÜKÜMDAR, İMPARATORLUĞUN EN GÜÇLÜ SAVAŞÇILARI OLAN ETYOPYALILAR, HİNTLİLER....

...ARAPLAR, MISIRLILAR, MEDLER, PERSLER, HATTA BOYUNDURUĞU ALTINDAKİ YUNANLILARDAN OLUŞAN GÜÇLÜ BİR ORDU KURDU...

47

100.000 ASKERDEN OLUŞAN ORDU-YU, 1.000 GEMİLİK GÜÇLÜ BİR DONANMA DESTEKLİYORDU...

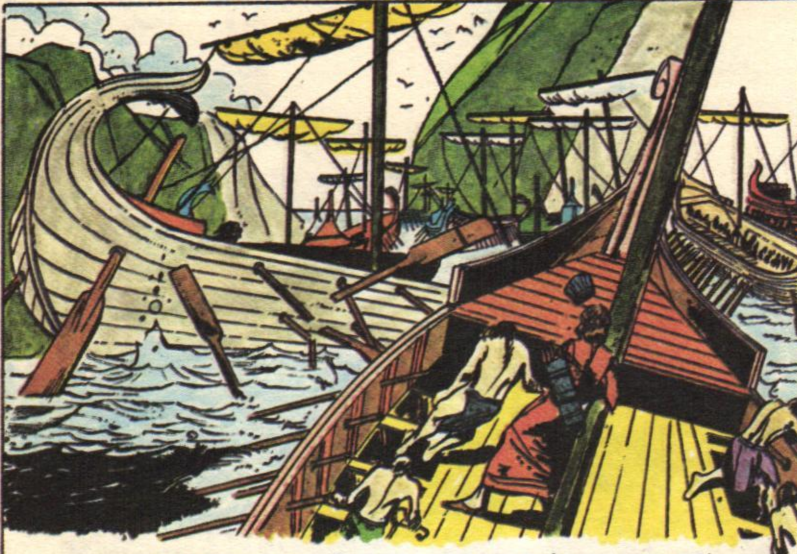

TRAKYA
MAKEDONYA
TESALYA
PERS İMPARATORLUĞU
EGE DENİZİ
EUBOİA
PLATEA
MARATON
SAMOS
İYONYA
SARDES
MİLET
ARGOS
SALAMİS
DELOS
LAKONYA
M.Ö. 480 YILI BAŞLARINDA KSERKSES ÇEŞİTLİ ULUSLARDAN OLUŞAN ORDUSUNU SARDES'TE TOPLADI... BİR SÜRE SONRA PERSLER KARADAN VE DENİZDEN İLERLEYEN BİRBİRİNE PARELEL İKİ KOL HALİNDE YUNANİSTAN'A DOĞRU YOLA ÇIKTILAR...
48

YUNANLI BİR MİMAR TARAFINDAN
YAN YANA DİZİLMİŞ MAVNALARDAN OLU-
SAN BİR YAPAY KÖPRÜ İLE ÇANAKKALE
BOĞAZI'NI GEÇTİLER...

KSERKSES MAKEDONYA'YI
GEÇEREK TESALYA'YA
VARDIĞINDA, KENDİSİNİ
KARŞILAMAK ÜZERE
GELEN YUNAN ORDUSU
DA GÜNEYE DOĞRU
ÇEKİLMİŞ BULU-
NUYORDU...
49.

LEONİDAS KOMUTASINDAKİ ISPARTALILARDAN OLUŞAN YUNAN ORDUSU BOZGUNA UĞRATILDI VE YUNAN DONANMASI GÜNEYE ÇEKİLMEK ZORUNDA BIRAKILDI...
BÜYÜK KAYIPLAR VEREREK TERMOPHYLAI GEÇİDİ'Nİ AŞAN PERS ORDUSU ATİNA'YA DOĞRU İLERLEMEYE DEVAM ETTİ...
50

ŞEHİR FAZLA BİR DİRENİŞLE KARŞILAŞILMADAN ALINDI... ZİRA ORDUNUN BÜYÜK BÖLÜMÜ...
....ATİNALI KUMANDAN TEMİSTOKLES'-İN TAVSİYESİ ÜZERİNE DENİZ SAVAŞINA KATILMAK ÜZERE ŞEHRİ TERK ETMİŞ-LERDİ...
51

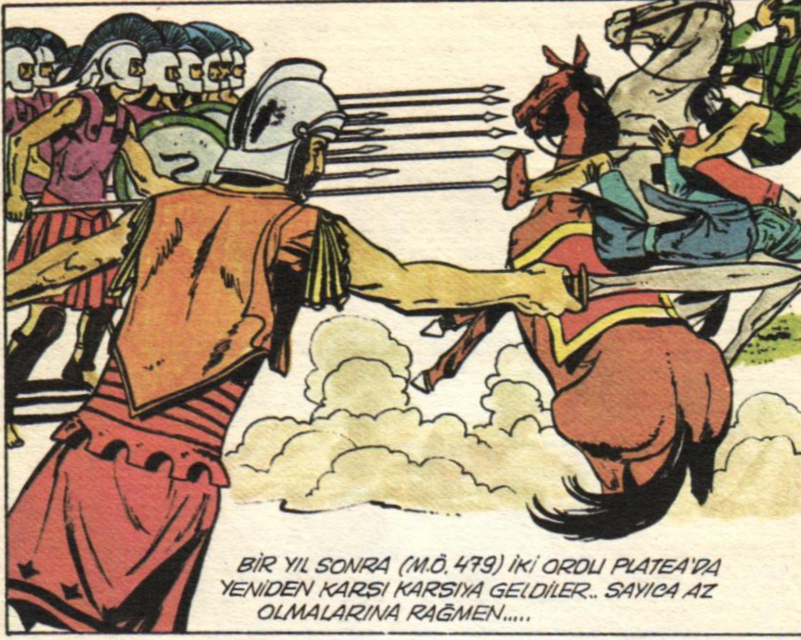

YUNAN DONANMASINI İZLEYEN PERS DENİZ KUVVETLERİ, SALAMİS BOĞAZINA KADAR SOKULDULAR.. BURADA SAYICA ÜSTÜNLÜK YUNANLILARINDI... SAVAŞ KARADA VE DENİZDE BÜTÜN BİR GÜN DEVAM ETTİ.. (M.Ö. 490)

KSERKSES SAVAŞI YÜKSEK BİR TEPEDEN İZLEMEKTEYDİ.. GEREK ASKERLE-RİN KAHRAMANCA ÇARPIŞMALARI, GEREKSE ASKERİ GÜÇ VE GEMİ SAYISI AÇISINDAN BU SAVAŞ, TARİHE GEÇECEK ÖNEMLİ ÇARPIŞMA-LARDAN BİRİ OLMA ÖZELLİĞİNİ TAŞIR...

52

AĞIR KAYIPLARA UĞRAYAN PERSLER, GERİ ÇEKİLMEYE BAŞLADILAR..

ORDU TESALYA'YA GERİ DÖNDÜ..
YENİK DÜŞMESİNE RAĞMEN KSERKSES YUNANLILARLA ÇARPIŞMAKTAN VAZGEÇMİYORDU..
MARDONIOS' KOMUTASINDAKİ ORDUYU ORADA BIRAKARAK İRAN'A GERİ DÖNDÜ..
53

BİR YIL SONRA (M.Ö. 479) İKİ ORDU PLATEA'DA
YENİDEN KARŞI KARŞIYA GELDİLER.. SAYICA AZ
OLMALARINA RAĞMEN.....

... PAUSANİAS KOMUTASINDAKİ
ISPARTALILARDAN OLUŞAN YUNANLI-
LAR, KAHRAMANLIKLARI VE CESARET-
LERİ SAYESİNDE SAVAŞI KAZANDILAR
MARDONİOS ÇARPIŞMA SIRASINDA
HAYATINI KAYBETTİ...

54

MARATON, SALAMİS VE PLATEA'DA YAPILAN SAVAŞLAR PERS İMPA-RATORLUĞU'NU YIKACAK GÜÇTE OLMAMAKLA BERABER, YİNE DE İMPARATORLUĞUN TEMELLERİNİN SARSILDIĞINI GÖSTERİYORDU...

ARALARINDAKİ ANLAŞMAZLIKLARA RAĞMEN YUNAN SİTELERİ, DİL, KÜLTÜR, VE DİN AÇILARINDAN BİR BİRLİK OLUŞTURMAKTAYDILAR... AYNI İNANÇ VE AYNI TOPRAKLAR İÇİN ÇARPIŞMIŞLAR VE İMPARATOR-LUĞU YENİLGİYE UĞRATMIŞLARDI...

55

BU SAVAŞLAR, PERS İMPARATORLUĞUNUN ÇÖKÜŞÜNÜN BAŞLANGICI OLDU.. KSERKSES M.Ö. 465 YILINDA SUİKASTA UĞRADI VE ÖLDÜRÜLDÜ.. KÜÇÜK OĞLU I. ARTAKSERKSES, AĞABEYİNİ ÖLDÜREREK TAHTI ELE GEÇİRDİ...

ARTAKSERKSES VE HALEFLERİ DEVRİNDE YUNANLILAR VE PERSLER ARASINDAKİ REKABET, POLİTİK VE ASKERİ ALANLARDA DA DEVAM ETTİ...

YUNAN SİTELERİNİN BİRLEŞMESİNDEN KORKAN PERSLER, SÜREKLİ İÇ KARIŞIKLIKLAR YARATTILAR...

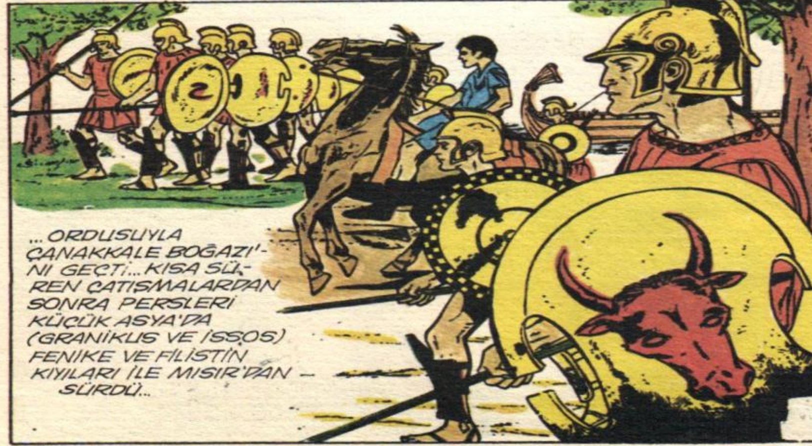
56

YUNANLILAR DA PERS SATRAPLIKLARIN-
DA ÇIKAN AYAKLANMALARI DEVAMLI DES-
TEKLEDİLER...

AÇIK VE GİZLİ MÜDAHALELER, PERS-
LERLE YUNANLILAR ARASINDA M.Ö. 420
YILINA KADAR SÜRECEK OLAN KALLİAS
BARIŞININ (M.Ö. 449) İMZALANMASIYLA
SONA ERDİ...
57

SON KRALLAR KRALI III. DARİUS TÜM
ASKERİ GÜCÜNÜ MEDYA'DA TOPLADI...
ORDUSU YİNE SAYICA İSKENDER'İN
KUVVETLERİNDEN ÜSTÜN
DURUMDAYDI...
ANCAK BU YETERLİ
ARBELA
YENİLGİSİ, PERS İMPA-
RATORLUĞU'NUN VE
KİROS İLE I. DARİUS'UN
AİT OLDUĞU AHAİMENİD-
LER SOYUNUN DA SONU
OLDU.. (M.Ö. 331)
59

DÖNEMİN KRONOLOJİK GELİŞİMİ

M.Ö. 1000 YILINA DOĞRU
Geniş bir alanı kaplayan İran platosu bu dönemde yarı göçebe Hint-Avrupa kökenli kavimler tarafından işgal edildi. Adı geçen kavimlerin bu topraklara aslında ikinci bin yıllarında yerleşmeye başladıkları sanılmaktadır. Başlıca ekonomik faaliyetler tarım ve hayvancılıktı. Bu dönemde Babil, Asur ve Mısır gibi devletlerin çöküntüye uğramaları ve Hitit Krallığı'nın yıkılışı, bir otorite boşluğu doğurmuş, Suriye ve Filistin'de küçük küçük krallıklar kurulmuştu (Tiros, Arami krallıkları, İsrail).

M. Ö. 837
Asur kralı III. Salmanasar devrinde tutulan yıllıklar, Urmiye Gölü'nün güneybatısındaki Parsua bölgesinde düzenlenen bir seferden ve Medlerle yapılan savaşlardan söz eder.

M. Ö. 745
Asurluların başına geçen III. Tiglatpileser Babilliler ve Suriye'de yaşayan Aramiler, özellikle Damas ile savaştı ve M.Ö. 732'de Damas'ı ele geçirdi. M.Ö. 737 yılına doğru İran üzerine bir sefer düzenleyerek, bugünkü Tahran yakınlarına kadar geldi ve bölge halkını vergiye bağladı.

M. Ö. 700 YILINA DOĞRU
Deiokes bu tarihte Medya'da yaşayan ve sayıları altıyı bulan aşiretleri birleştirmeyi başararak bir krallık kurdu. Başkent, aynı dönemde kurulan Ekbatana idi. En azından biçimsel olarak Medler bu dönemde Sennaherib yönetimindeki Asurluların egemenliği altındaydılar.

M. Ö. 633
Daha önce, Medlerle uzaktan akraba olan ve Medya'nın güneyinde yaşayan Perslerin boyunduruğu altında bulunan Med kralı Fraortes, bu tarihte Ninova'ya saldırdı, ancak çarpışma sırasında yenilerek öldü.

M. Ö. 626
Babil ayaklanarak bağımsızlığını ilan etti. Bu olay Asur İmparatorluğu'nun çöküşünün de başlangıcıydı.

M. Ö. 612
Babillilerin müttefiki olan Med kralı Kyaksares, Asurlulara karşı saldırıya geçti ve Ninova'yı almayı başardı. İki yıl sonra Asur ordusunun sonkırıntıları da bozguna uğratıldılar. Bu zaferden sonra Medler Batı İran'ı, Küçük Asya'nın Kappadokya bölgesini ellerine geçirerek Lidyalılarla mücadeleye başladılar.

M. Ö. 585
Kyaksares Lidyalılarla savaşa girdi ve bunun sonunda bir barış anlaşması imzalanarak Halys ırmağı (Kızılırmak) sınır kabul edildi. Tüm Yakın-Doğu dört büyük gücün denetiminde bulunuyordu. Bunlar: Med Krallığı, Yeni-Babil İmparatorluğu, Lidya ve Mısır'dı. Aynı yıl Kyaksares öldü. Yerine geçen Astyages devrinde İmparatorluk zayıflamaya başladı.

M. Ö. 558
Med kralı Astyages'in torunu II. Kiros (Genç Kiros) merkezi Pasargadai olan Anzan Krallığı'nda yönetimi eline aldı. Diğer Pers toplulukları arasında kendine güçlü bir yer edinerek topraklarını Elam Krallığı aleyhine genişletti ve başkent Sus'u ele geçirdi.

M. Ö. 555
Persler başlarında II. Kiros olduğu halde Medlere karşı ayaklandılar. Astyages yenik düştü ve başkent Ekbatana alındı. Kiros İran'da kesin bir hâkimiyet kurma amacındaydı. Bu nedenle bütün Astyages yanlılarını yok etti.

M. Ö. 547-546
Persler bölgede yayılma politikası uygulamaya başladılar. Kiros, Krezüs yönetimindeki Lidya'ya saldırdı ve alınamaz sanılan başkent Sardes'i ele geçirdi. Daha sonra kıyıdaki Yunan siteleri de dahil olmak üzere tüm Küçük Asya'yı egemenliği altına aldı.

Darius Iyonya'ya karşı tüm gücünü kullanarak Milet ve diğer siteleri yerle bir etti ve isyanı bastırdı.

M. Ö. 490
Milet'e yardımlarından dolayı Atina ve Eretria'yı cezalandırmak amacıyla buralara birer ordu gönderdi. Persler Maraton Ovası'nda Atinalılara yenildiler.

M. Ö. 486
I. Darius'un ölümü üzerine oğlu Kserkses başa geçti ve bir süre iç karışıklıkları bastırmak için çaba harcamak zorunda kaldı.

M. Ö. 480
Yunanistan'a büyük bir sefer hazırlıklarına girişti. Güçlü bir ordu ve donanmayla ülkeye kuzeyden saldırdı. Yunan savunmasını Termophylai'de (Termofilai) geri püskürten Persler Atina'yı ateşe verdiler, ancak Salamis Deniz Savaşı'nı kaybederek Attika'dan çekildiler.

M. Ö. 479
Yunanistan'da kalan Pers ordusu Platea'da yenildi. Atinalıların yönetimindeki donanma da Persleri Anadolu'da, Mykale'de yenilgiye uğrattı.

M. Ö. 465
Kserkses bir suikast sonucu öldürüldü. Oğlu I. Artakserkses başa geçti.

M. Ö. 449
Yunanlılar ve Persler arasında imzalanan, Kallias Barışı ile fiili savaş sona ermiş oluyordu.

M. Ö. 334
Makedonya kralı Büyük İskender, Makedonyalılardan ve Yunanlılardan oluşan bir ordunun başına geçerek Çanakkale Boğazı'nı geçti, Persleri Granikos'ta (Biga Çayı) bozguna uğrattı.

M. Ö. 331
III. Darius'un Arbela (Yukarı Mezopotamya'da, Dicle'nin doğusunda) Savaşı'nda yenilgiye uğraması Pers İmparatorluğu'nun ve Ahaimenidler sülalesinin de sonu oldu (M.Ö. 330).

M. Ö. 539
Babil kralı Nabu-Naid ile tutucu din adamları arasındaki anlaşmazlıktan yararlanan Kiros, Babil üzerine yürüdü ve şehir, hemen hemen hiçbir direnişle karşılaşılmadan fethedildi.

M. Ö. 529
Kiros, M. Ö. 529'da bir Orta Asya kavmi olan Massagetlerle (Sakalar) yaptığı savaş sırasında komutan-kraliçe Tomris tarafından öldürüldü. Yerine oğlu II. Kambis geçti. Kambis'in iktidarı ele geçirmek amacıyla kardeşi Smerdis ve diğer yakınlarını öldürttüğü söylenir.

M. Ö. 525
Bu tarihte II. Kambis eski Doğu krallıklarının sonuncusu olan Mısır'a başarılı bir sefer düzenledi ve ülkeyi imparatorluğa kattı.

M. Ö. 521
Pers tarihinde,kendisinin daha önce öldüğü bilinen Prens Smerdis olduğunu iddia eden Favmata'nın başlattığı bir isyan patlak verdi. Bunun üzerine ani bir kararla geri dönmek üzere yola çıkan II. Kambis, yolda hastalanarak yaşamını yitirdi. İsyanlar imparatorluğun her yanına yayıldı ve efsaneye göre yedi kişiden oluşan bir soylular grubunun duruma müdahale etmesiyle sona erdi. Favmata öldürüldü. Bunlardan biri olan ve Ahaimenidler sülalesinden gelen Darius, Pers soylularınca kral ilan edildi. Yeni kralın ilk işi ülkede huzuru sağlamak oldu.

M. Ö. 512
Darius, batıda, İskitler üzerine bir sefer düzenledi. İstanbul Boğazı'nı geçerek Tuna'ya kadar ilerledi. Önemli bir askeri başarı kazanılamamasına rağmen, Trakya'daki kentler Darius'un eline geçmiş bulunuyordu.

M. Ö. 499
Başta Milet olmak üzere İyon şehirleri,Atina ve Eretria desteğinde Perslere başkaldırdılar. Sardes isyancılar tarafından yakılıp yıkıldı.

M. Ö. 494
Bu durumda Perslerin de karşı saldırıya geçmeleri gecikmedi.